

Ulateig/motstandsfolk

Historien
om min far

Av Kai Ekanger, Oslo

Magne Skjæraasens kloke og innsiktsfulle artikkel 21.2., «Vis anstendighet», underbygget sterkt kravet til Egil Ulateig og hans forlag om å vise anstendighet i forhold til gode motstandsfolks ettermæle. Det er selvsagt både et moralsk og juridisk krav til enhver at med menneskers gode ettermæle ikke kan krenkes slik Ulateig har gjort med sin bok «Med rett til å drepe».

Når jeg spesielt festet meg ved artikkelen, kommer det av at hendelsene ved Nybergsund minner så sterkt om hva min far, Anders Ekanger, opplevde. Skjæraasen omtalte en ung mann som ble tatt av grensepolitifolk og påsatt håndjern, men som likevel klarte å snappe til seg en revolver fra fangevokterne og skyte den ene og deretter rømme. Ulateig omtaler hendelsen slik: «Den 25 år gamle grensepolitimannen . . . ble drept i bakhold ved Nybergsund i august 1944.»

Min far ble tatt av stapofolk ved Bryn i Oslo – også i august 1944. Far hadde allerede fra sommer/høst 1940 kommet med i det forsiktig påbegynte motstandsarbeidet. Han var i sin ungdom erklært pasifist, og hadde nok en terskel å forsere for å gå inn i forberedelse av væpnet kamp. Hans virkeområde kom til å bli illegale aviser. Han hjalp til med å skaffe og reparere skrivemaskiner og duplikatorer. Han skaffet papir og radioer for å få inn meldingene fra London og andre kilder. Han kom inn i distribusjon av aviser, og etterhvert ble han trukket inn i trykking av illegale aviser.

Det nazistiske Stapo var på sporet av ham, men han glapp ut av fingrene på dem. Så, i april 1944, kom stapofolkene hjem til oss en natt. De slo inn entrédøren og foretok den vanlige typen husundersøkelser. Men far fikk de ikke tak i. Han var i arbeid på trykkeriet til Radio-Nytt. Da han kom hjem, fant han en knust dør, og det var god nok grunn til ikke å gå inn. Der satt det «skarpskyttere fra Østfronten», som stapolederen omtalte dem.

Den 5. august 1944 ble far tatt av sta-

pofolk. Han kom fra trykkeriet med 7000 eksemplarer av Radio-Nytt. Far ble brutalt slått ned, påsatt håndjern og bragt til Stapos hovedkvarter på Victoria terrasse. Der ble han mishandlet og besvimte flere ganger. Stapo tok ham så med seg til Lørenskog for å finne trykkeriet. De brukte to biler for å få med seg alle folkene sine. Mens de fleste av dem gikk for å finne trykkeriet, ble to av dem stående igjen som vakter over far. Min far lå i en døs etter mishandlingen, og det siste han hørte var at en av de bevæpnede vaktene spurte om de skulle sette på ham håndjernene igjen. «Nei, han er ferdig,» lød svaret.

Min far kom etterhvert såpass til hektene at han kjente igjen den bilen han lå i – den samme de hadde fraktet ham ned til Victoria terrasse med. På veien ned til Victoria terrasse hadde min far på utrolig vis fått fisket opp sin gamle tønnerrevolver fra lommen og gjemt den under en setepute. Det er enda mer utrolig at han nå i sin utmatte tilstand fikk fisket revolveren frem igjen, kom seg ut av bilen og skjøt de to vaktene. Iallfall den ene skjøt tilbake med sitt automatvåpen, men uten å treffe. Far fikk gjemt seg i nærheten og ble – tross stor innsats fra all slags politi – ikke funnet.

Far var min ungdoms helt etter hans innsats for Norge under okkupasjonen. Ingen usannferdig beskrivelse kan for meg rukke ved hans gode minne og ettermæle. Men det er nederdrettig når Egil Ulateig omtaler min fars desperate – og vellykkede – kamp for livet slik: «De to brødrene . . . begge ansatt i Stapo, ble drept av ukjente gjerningsmenn, kunne NTB melde fra Stockholm den 8. august 1944.» Kampen ved Nybergsund som Magne Skjæraasen omtaler, tillater Ulateig seg å registrere som likvidasjon nr. 65 i det politiske register han har opprettet. Min fars kamp for livet på Lørenskog blir hos Ulateig registrert som likvidasjon nr. 62 og 63. Noen har undret seg over styrken i angrepene på Ulateigs bok. Jeg tror at den må forstås bl.a. på grunn av tonen i boken. Det er naturlig å reagere på at nazisters død i kamp med motstandsfolk blir registrert som likvidasjoner. Dette er jo direkte gal historiefremstilling. Dessuten reagerer mange naturlig nok på at nazistenes provoserende ordbruk under krigen om drap «i bakhold» og av «ukjente gjerningsmenn» skal bli gjentatt nå – så lenge etterpå.

Med sitt illegale avisarbeid slo far bokstavelig talt et slag for trykkefrihet. Egil Ulateig har misbrukt trykkefriheten med sin bok. Jeg sikter ikke til de meninger Ulateig gir uttrykk for i sin bok. Dem får vi lide oss gjennom. Men bl.a. hans liste over likvidasjoner tjener til å gi dem som ikke vet bedre et galt bilde av motstandskampen. Det er vel dessverre fåfengt å håpe på at Ulateig nå vil vise den anstendighet han er bedt om å vise.

Sannheten om min fars kamp kunne lett vært kontrollert. Den ble f.eks. omtalt i London Radio under krigen og referert i pressen etter krigen i forbindelse med straffedommer over stapofolk.